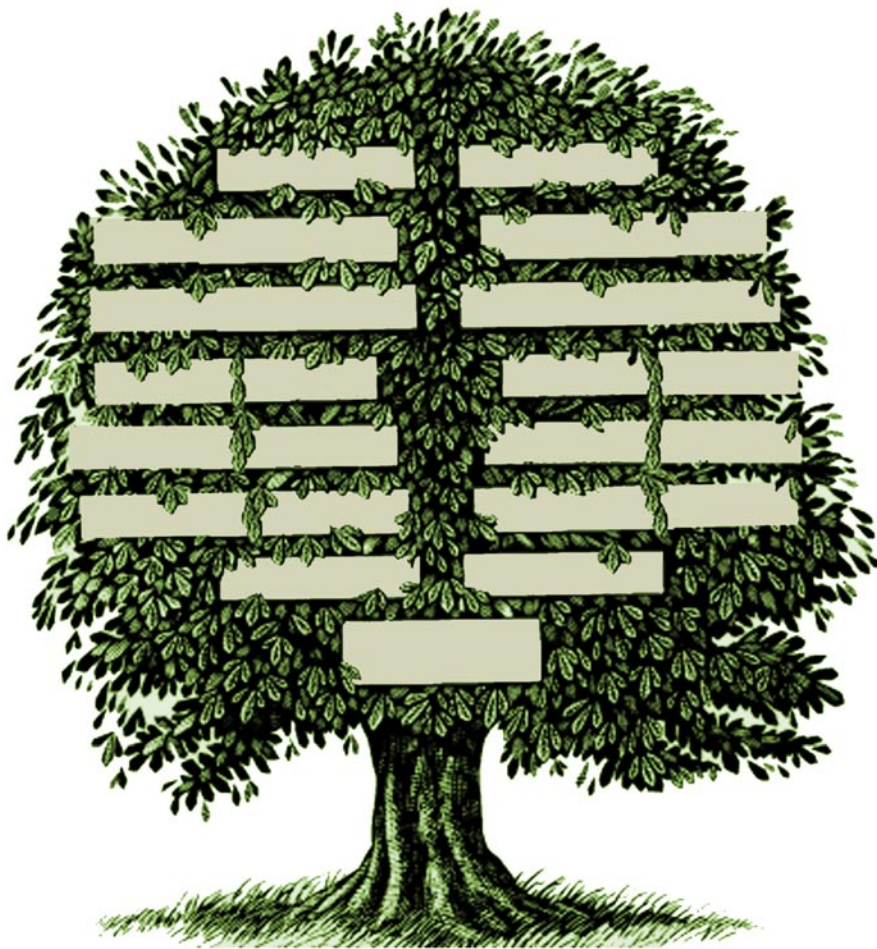


Hoe start je met het samenstellen van je stamboom?



Stadsarchief Waregem

Teksten: Dhr. Filip Santens

Wie zijn wij?

Vanwaar komen wij?

En waar gaan wij naartoe?

Dit zijn drie filosofische vragen die de mens al eeuwenlang bezig houdt. De tweede vraag lijkt het makkelijkst te beantwoorden. Deze brochure wil u alvast op weg helpen bij het starten met het samenstellen van uw stamboom.

Stap 1. De mondelinge overlevering

- Begin met zoveel mogelijk gegevens te verzamelen in eigen familiekring.
- Noteer alle gegevens, ook anekdotes, niet alleen namen en data.
- Opgepast voor onjuiste data.
- Roepnamen zijn niet altijd de officiële namen.
- Wacht niet te lang, begin nu. Voor je het weet is een belangrijke informatiebron overleden.
- Vraag zoveel mogelijk foto's, niet alleen van mensen maar ook van de plaatsen waar ze woonden.

Stap 2. Geschreven bronnen op zolder of elders

In familiekring zijn allerhande documenten te vinden die een schat aan gegevens bevatten om je familiegeschiedenis of stamboom samen te stellen.

We onderscheiden **officiële documenten**:

- Identiteitskaarten
- Trouwboekjes
- Notariële akten
- Uittreksels uit akten van de Burgerlijke stand (o.a. geboorteakten)

En **niet-officiële documenten**:

- Geboorte- of doopkaartjes
- Eerste en plechtige communieprentjes
- Huwelijksbrieven, jubileaveringen

- Rouwbrieven, doodsprentjes
- Allerhande zoals lidmaatschapskaarten, brieven, diploma's, rapporten, ...

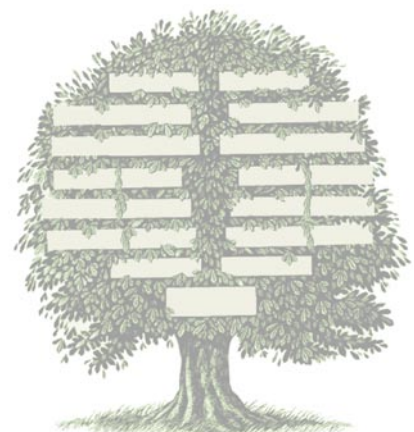
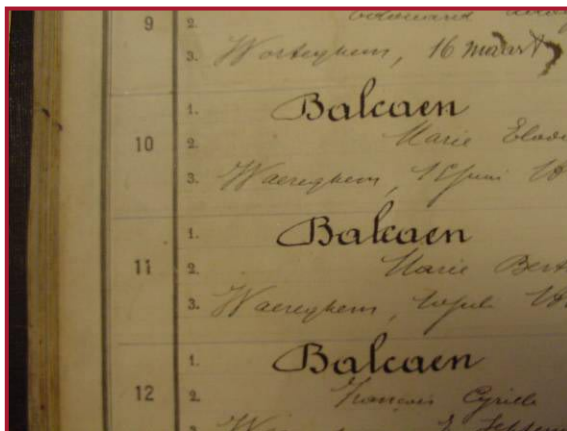
Stap 3. Familiemateriaal bij de Gaverstreke

Navraag en opzoeken in eigen familiekring bieden een eerste houvast. Op die manier raken we al snel twee à drie generaties terug. Opsporen van grootouders, misschien wel overgrootouders en aanverwanten lukt nog net.

Ontbrekende familiegegevens kunnen vaak gevonden worden bij lokale verenigingen. Zo beschikt de Geschied- en heemkundige Kring de Gaverstreke over een uitgebreide collectie doodsprentjes en rouwbrieven. Dankzij een zorgvuldig bijgehouden index kan die collectie makkelijk geraadpleegd worden. De collectie is raadpleegbaar na telefonisch overleg met dhr. G. Algoet, voorzitter van de Kring (tel 056 22 72 79).

Stap 4. Registers van burgerlijke stand en bevolkingsboeken in het Stadsarchief

In het stadsarchief worden de registers van burgerlijke stand (geboorte, huwelijk en overlijden) van 1797 tot 1910 bewaard. Deze zijn vrij raadpleegbaar en vormen samen met de bevolkingsboeken een belangrijke bron voor genealogische opzoeken. De bevolkingsboeken ouder dan 100 jaar zijn vrij te raadplegen in de leeszaal van het stadsarchief.



Bronnen voor de opmaak van een stamboom

1. Rouwprentjes

Het eigenlijke doods- of bidprentje is ontstaan in de Noordelijke Nederlanden, waarschijnlijk tussen 1600 en 1650. De eerste bidprentjes waren met de hand geschreven uitsluitend ter nagedachtenis van geestelijken. Vanaf 1730 vinden we gedrukte prentjes die slechts voor 'welstellende' gelovigen bestemd zijn. Amsterdam is veruit het voornaamste centrum. Niettegenstaande in Vlaanderen het bidprentje toen zo goed als onbestaande is, is Antwerpen door de kopergraveerkunst het mekka van de drukkunst van die prentjes.

In het Vlaamse land dateren de eerste prentjes van rond 1800. We moeten wachten tot 1830 om de doorbraak hier te kennen. De betere standen maken twee soorten bidprentjes: dure en mooie exemplaren met Franse tekst voor hun standgenoten en goedkope banale met Nederlandse tekst voor de gewone man.

Tegen het einde van de 19e eeuw zijn de bidprentjes in alle lagen van de bevolking doorgedrongen waardoor de Franstalige exemplaren proportioneel verminderen. Enkele jaren na Vlaanderen leert ook Wallonië het doodssantje kennen. Het zal echter nooit zo populair worden als bij ons. In Frankrijk krijgt het nooit vaste voet. Parijs had nochtans in de tweede helft van de 19e eeuw de drukkersrol van Antwerpen overgenomen.

We kunnen vijf verschillende soorten bidprentjes onderscheiden.

1. De knekelprentjes: dit waren wansmakelijke afbeeldingen van doodshoofden, geraamten, enz. (kwamen vooral voor in de beginperiode)
2. Aflaatprentjes: prentjes met aflaten verrijkt gebed: bv. "Bid voor de ziel van zaliger ..."

3. De kerkhofprentjes: hierop stonden kerkhofzichten

- met beelden: kruisbeeld
- met symbolen: anker, doodshoofd, zandloper, zeis, treurwilg, ondergaande zon, urne, slang, pelgrimsstaf, duif, bloemen, open boek, enz.
- met allegorieën: een geblinddoekte vrouw, een vrouw of knaap al dan niet gevleugeld met een uitgedoofde of uitdovende fakkel, een geraamte met zeis, enz.
- met niet-allegorische figuren: Christus, Maria, Jozef, engelen, zielen, enz.
- met een open graf: een gapende kuil
- grafmonumenten met de naam centraal: hier staat de naam van de overledene op het grafmonument te lezen

4. Ars-Moriendi-prentjes: Dit zijn prentjes waarop dezelfde onderwerpen afgebeeld staan als in de 15^e-eeuwse blokboeken met dezelfde naam: bv. ziekte, doodstrijd, laatste oordeel, vagevuur, hemel en hel, verrijzenis, enz.

5. Portretprentjes: bidprentjes met foto van de overledene, reeds halfweg de 19e eeuw waren er dergelijke bidprentjes

Tot slot is er ook een evolutie waar te nemen in de tekst. De eerste bidprentjes vermelden alleen de naam van de afgestorvene en waar en wanneer hij overleden is. Slechts vanaf 1820 worden meer personalia vermeld en af ten toe treft men reeds een bijbelcitaat of een ander (aflaat-)gebedje aan.

Wezenlijk is het bidprentje eerst en vooral een oproep tot gebed. Deze oorspronkelijke functie is vervaagd en geëvolueerd naar een bezinning over het leven van de overledene.



2. De burgerlijke stand

De Burgerlijke Stand is een systeem van de overheid waarbij de gegevens die de staat van een persoon bepalen, worden vastgelegd door een openbaar ambtenaar in een aantal opgestelde geschreven bewijzen.

De Burgerlijke Stand wordt georganiseerd op gemeentelijk niveau. De ambtenaar van Burgerlijke Stand is de burgemeester of de schepenen van Burgerlijke Stand. De ambtenaar van de Burgerlijke Stand wordt in zijn taak bijgestaan door bedienden die de dienst verzekeren.

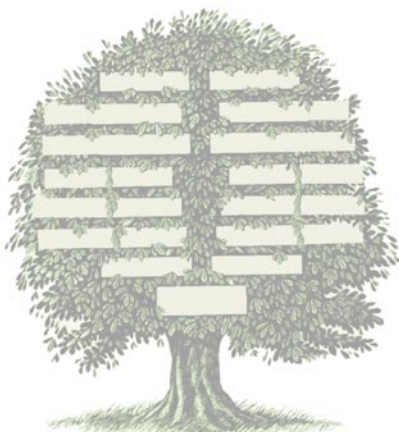
De Burgerlijke Stand is een moderne instelling, ontstaan na de Franse Revolutie en in België ingevoerd in 1796. Pas sinds de Nederlandse tijd (vanaf 1815) werkt de Burgerlijke Stand naar behoren.

De Burgerlijke Stand registreert met andere woorden de aangiften van geboorte, huwelijk en overlijden. Het is de eerste informatiebron om exacte gegevens over onze voorouders op te zoeken.

De registers van de burgerlijke stand van Beveren-Leie, Desselgem, Sint-Eloois-Vijve en Waregem van 1797 tot 1910 worden bewaard in het stadsarchief. Deze registers van geboorte, huwelijk en overlijden zijn vrij te raadplegen in de leeszaal en dit tijdens de openingsuren van de leeszaal van het archief.

De registers vanaf 1910 tot heden worden bewaard op de dienst burgerlijke stand, waar ze kunnen geraadpleegd worden na afspraak.

Om het opzoeken van gegevens in de Burgerlijke Stand te vergemakkelijken werden er tienjaarlijkse tafels gemaakt. Deze zijn strikt alfabetisch opgesteld.

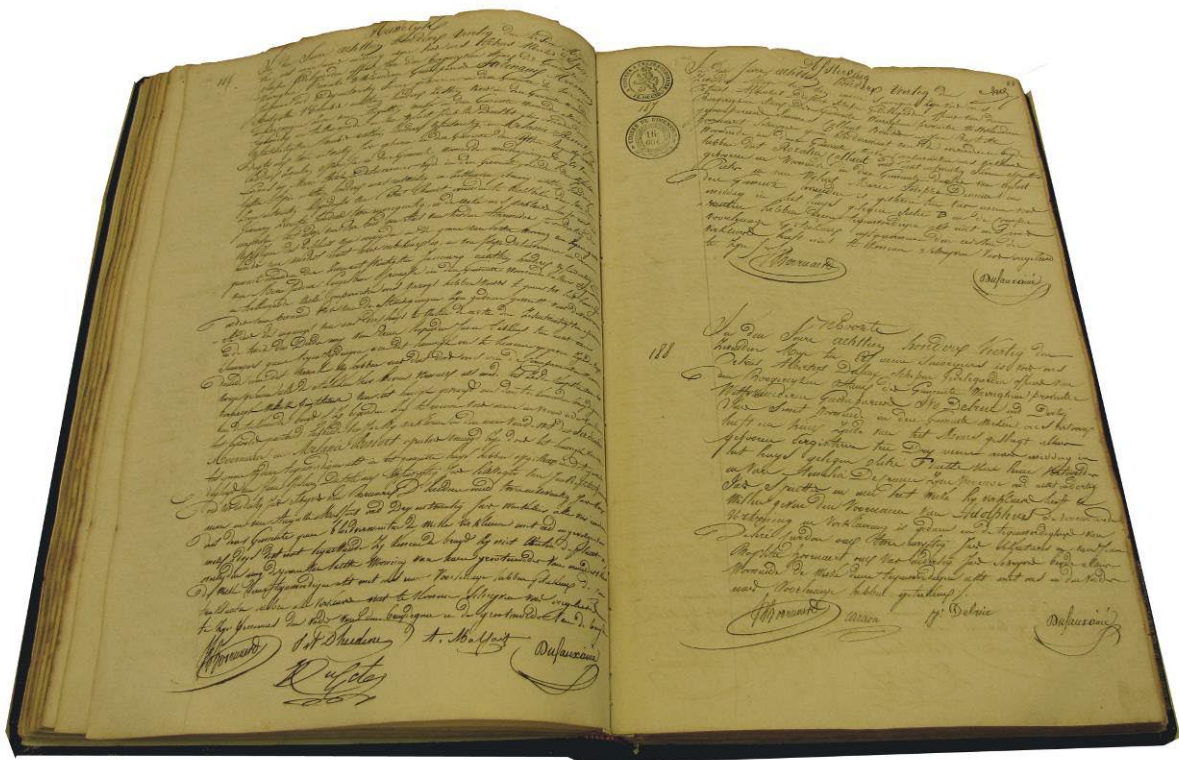


Beste werkwijze:

- In tienjaarlijkse tafels namen van familieleden opzoeken bij overlijdens
- Daarna de correcte overlijdensakte opzoeken
- Die bevat meestal verwijzingen naar de geboorteakte
- Huwelijksakte gemaakt in woonplaats bruid, bevatten veel gegevens

Opgepast:

- De Burgerlijke Stand is een gemeentelijke bevoegdheid. Je moet dus altijd de gemeente kennen waar jouw familielid is geboren, gehuwd of gestorven.
- Niet alle Burgerlijke Standen zijn vrij toegankelijk voor het opzoeken van informatie.
- Tafels kunnen onvolledig zijn
- Akten kunnen fouten bevatten, vooral de schrijfwijze kan verschillen



3. De bevolkingsregisters

Bevolkingsregisters worden bewaard in gemeentearchieven. Zij vullen de registers van de Burgerlijke Stand aan.

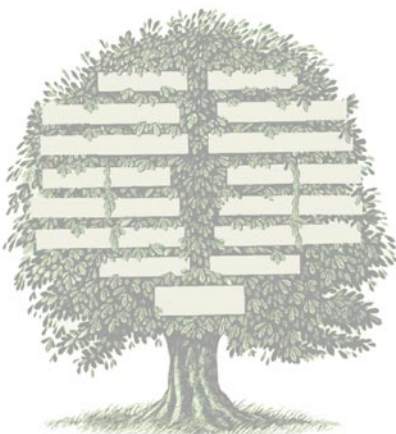
Ze zijn voor een gezinsreconstructie onontbeerlijk. Het bijhouden van de registers is verplicht in België sinds 1 januari 1847. Ze werden aangelegd op basis van de algemene volkstellingen. Deze tellingen zijn tienjaarlijks en de registers komen ook per 10 jaar voor.

De bevolkingsregisters bevatten per gezinslid:

- Naam en voornamen
- Geboorteplaats en datum
- Verwantschapsgraad met gezinshoofd
- Burgerlijke staat
- Nationaliteit
- Vroegere woonplaats
- Doodsoorzaak (sporadisch)
- Soms beroep - geloofsovertuiging

Eerst alfabetische index raadplegen Opgepast:

- Bevolkingsregisters na 1900 in principe niet openbaar
- Vele fouten betreffende schrijfwijze namen
- Data niet altijd exact



De bevolkingsregisters: bron van veel informatie:

Levensverwachting en doodsoorzaken in Waregem (1901 - 1910)

Levensverwachting in Waregem:

- 1901-1905: 28 jaar en 3 maanden
- 1906-1910: 33 jaar en 1 maand

Doodsoorzaken bij kinderen (0 tot en met 15 jaar):

- Slecht gestel of ongeschikt om te leven: 137
- Ziekten van het ademhalingsstelsel (bronchitis, verkoudheden, ...):126
- Kinderziekten (Kinkhoest, mazelen, kroep, stuipen): 192
- Tuberculose, griep en andere aandoeningen: 45
- Gewelddadige dood (brand, verdrinken, overreden, dodelijke val): 10

Doodsoorzaken bij volwassenen:

- Tuberculose: 67
- Bronchitis: 17
- Plotse dood: 15
- Hersenbloeding: 11
- Bevallingen en verwickelingen bij geboorte: 13
- Gewelddadige dood (arbeidsongevallen, zelfmoorden, verdronken, verongelukt, vermoord, dodelijke val): 18
- Andere (o.a. kanker, alcohol, etc): 48

Zie. J. VAN THUYNE, *Levensverwachting en doodsoorzaken te Waregem (1901-1910)*, in *Jaarboek van de Geschied- en Heemkundige Kring de Gaverstreke*, 1991, p. 11-41.

4. Kwartierstaten

De Kwartierstaat is een opstelling van genealogische gegevens van de voorouders van een bepaald persoon. De kwartierstaat geeft het volledigste overzicht van de voorouders van de persoon in kwestie of de probandus.

De probant (I) heeft altijd 2 ouders (II), 4 grootouders (III), 8 overgrootouders (IV), 16 betovergrootouders (V), 32 oudouders (VI), 64 oudgrootouders (VII), 128 oudovergrootouders (VIII), 256 oudbetovergrootouders (IX), enz.

In generatie XXX spreekt men van edel-stam-oud-ouders. Iedereen heeft er daar 536 871 112 van.

Hieronder een voorbeeld van een kwartierstaat: Ereburger van Waregem en tweevoudig Wereldkampioen Briek Schotte.

Kwartierstaat Briek Schotte

Alberic Leo Schotte

Wereldkampioen wielrennen

° Kanegem 07-09-1919

x Molendorp (Sas-Slijkens) 04-01-1949

Gilberte Lecoutere



Henricus Josephus Schotte

° Koolskamp 04-05-1877 + 26-09-1968

x Maria Octavie De Bouver

° Wontergem 07-06-1889 + 28-07-1955



Leonard Schotte

° Koolskamp 02-12-1841

x Koolskamp 02-05-1876

Julianan Demeulenaere

° Koolskamp 15-03-1842



Ferdinand Schotte

° Koolskamp 1793 + Lichtervelde 1854

x Koolkamp 1837

Theresia Van Maercke

° Egem 1812 + Koolskamp 1893



Petrus Schotte

° Koolskamp 1748 + Koolskamp 1817

x 1) ?

x 2) Thérèse Valcke

x 3) 1784 Godelieve Roelens

° Koolskamp ca. 1757 + Koolskamp 1795



Judocus Schotte

° Meulebeke 1715 + Koolskamp 1776

x Ingelmunster 1740

Maria Joanna Vanden Driessche

° Emelgem ca. 1719 + Koolskamp 1779



Gislenus Schotte

° ca. 1647 + Meulebeke 1726

x 1) Petronila Bonte

+ 1683

x 2) 1691 Jacoba Rubbens

° ca. 1637 + 1711

x 3) Judoca Bostin

° 1676 + 1722



Jan Schotte

Buitenpoorter van Kortrijk

X Mayken De Hulst

+ Meulebeke 1672

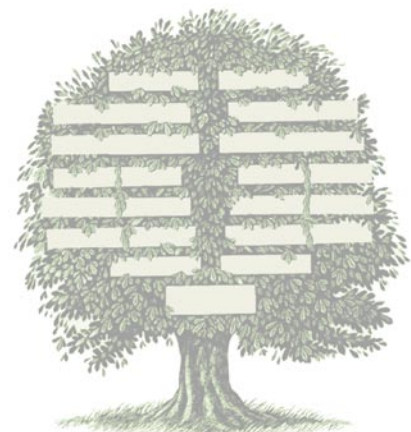


Willem Schotte

Buitenpoorter van Kortrijk

X Joosyne Heytens

+ Meulebeke 1658



5. Parochieregisters

Parochieregisters zijn de voorlopers van onze Burgerlijke Stand. Het is een kerkelijke bron waarin doopsels, huwelijken en overlijdens in geregistreerd werden. Soms ook treft men er lijsten van vormelingen en andere zaken in aan.

Parochieregisters van voor 1800 bevinden zich momenteel in rijksarchieven en niet meer bij de pastoor. Omdat parochieregisters door genealogen heel vaak geraadpleegd worden en daardoor aan slijtage onderhevig zijn, werden ze allemaal gemicrofilmeerd. Het zijn die microfilms die u moet raadplegen.

De oudste parochieregisters dateren van omstreeks 1482. We moeten echter wachten tot het concilie van Trente (1545-1563) eer parochieregisters gemeengoed vormen.

Pas vanaf de 17de eeuw treffen we in bijna elk Vlaams dorp parochieregisters aan.

6. Poorterslijsten

Poorters en Buitenpoorters.

Inwoners van steden (poorters) hadden in het Ancien Regime een eigen statuut. Zij konden enkel berecht worden door stedelijke rechtbanken en werden vrijgesteld van bepaalde erfenisrechten die niet poorters wel dienden te betalen.

Plattelandsbewoners lieten zich vaak in de stad registreren om van dezelfde rechten te kunnen genieten. Zij werden buitenpoorters genoemd.

Vaak werden er lijsten van poorters en buitenpoorters aangelegd. Die lijsten zijn belangrijke bronnen om voorouders terug te vinden. Vooral als u met uw stamboom wil opklimmen voor 1600, zijn poorterslijsten vaak de enige aanwijzing.

Rik Castelain publiceerde in het derde jaarboek van de Gaverstreke (1975) de Waregemse buitenpoorters van Oudenaarde in de 14de eeuw. Guy Algoet deed hetzelfde in het jaarboek van 1993 voor de Kortrijkse buitenpoorters uit Waregem (in 1398).

7. Wezerijregisters

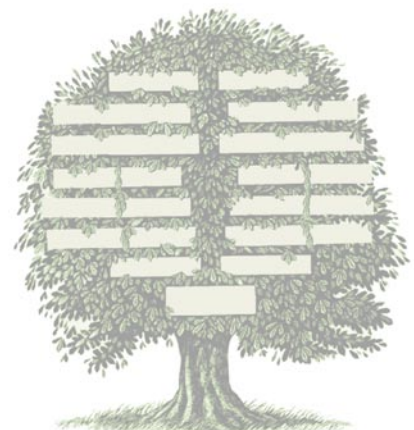
In het Ancien Regime werd je automatisch als wees bestempeld als je minderjarig (minder dan 25 jaar) was en één of beide ouders verloren had. Gezien de late meerderjarigheid en de lage levensverwachting waren er heel veel wezen.

Wanneer je wees werd, werden er voogden aangesteld die het beheer van de nalatenschap op zich namen en er moesten voor zorgen dat de goederen van de wees beschermd werden, vaak tegen eigen familieleden. Vandaar dat de voogden leden waren van de plaatselijke overheid.

Om de voogd zijn werk nauwkeurig te laten doen werden er staten van goederen opgemaakt. Die boedelbeschrijvingen bevatten vaak interessante gegevens en werden gebundeld in weesboeken of wezerijregisters.

Staten van goederen bevatten niet alleen een opsomming van alle goederen van de overledene maar ook alle namen van de betrokken minderjarigen. Staten van goederen bieden dus zekerheid over bepaalde familiebanden.

Het archief van de Gaverstreke bevat kopies van de wezerijregisters uit de Roede van Harelbeke, kanton waartoe Waregem behoorde.



Archiefbezoek: tips en trucs

Iedere genealoog kan mits wat speurwerk relatief makkelijk zijn voorouders tot aan de Franse tijd terugvinden. Wie verder wil gaan zal verschillende archieven moeten bezoeken die bronnen bevatten van voor 1800. Het bestuderen van deze bronnen zorgt voor enkele moeilijkheden:

De taal:

Zowel bronnen in het Nederlands als in het Frans hanteren een verouderde taal. Woorden worden gebruikt die we nu niet meer kennen. Middelnederlandse of -franse woordenboeken en idiotica bieden hulp.

Kerkelijke bronnen zijn bijna altijd in het Latijn opgesteld. Gelukkig kan met een minimale Latijnse woordenschat heel veel zaken ontrafeld worden.

Plaatsnamen:

Verschillende schrijfwijzen en mogelijke verkeerde interpretaties zorgen vaak voor een verkeerde plaatsaanduiding.

In het Ancien Regime worden parochienamen vaak verward met heerlijkheidsnamen. Zo is Landergem een heerlijkheid in Ingooigem en geen plaats (Landegem) nabij Gent.

Chronologie:

In de overgangperiode na de Franse revolutie (1792-1805) gebruikte men de republikeinse kalender met eigen jaar- en maantelling.

Onze jaarrekening is slechts in gebruik sinds 10 december 1582. Daarvoor was het gebruikelijk om een nieuw jaar met Pasen te laten aanvangen en niet met 1 januari. Ook namen van maanden kunnen anders zijn. Iemand geboren in de Louwmaand zag het levenslicht in januari.

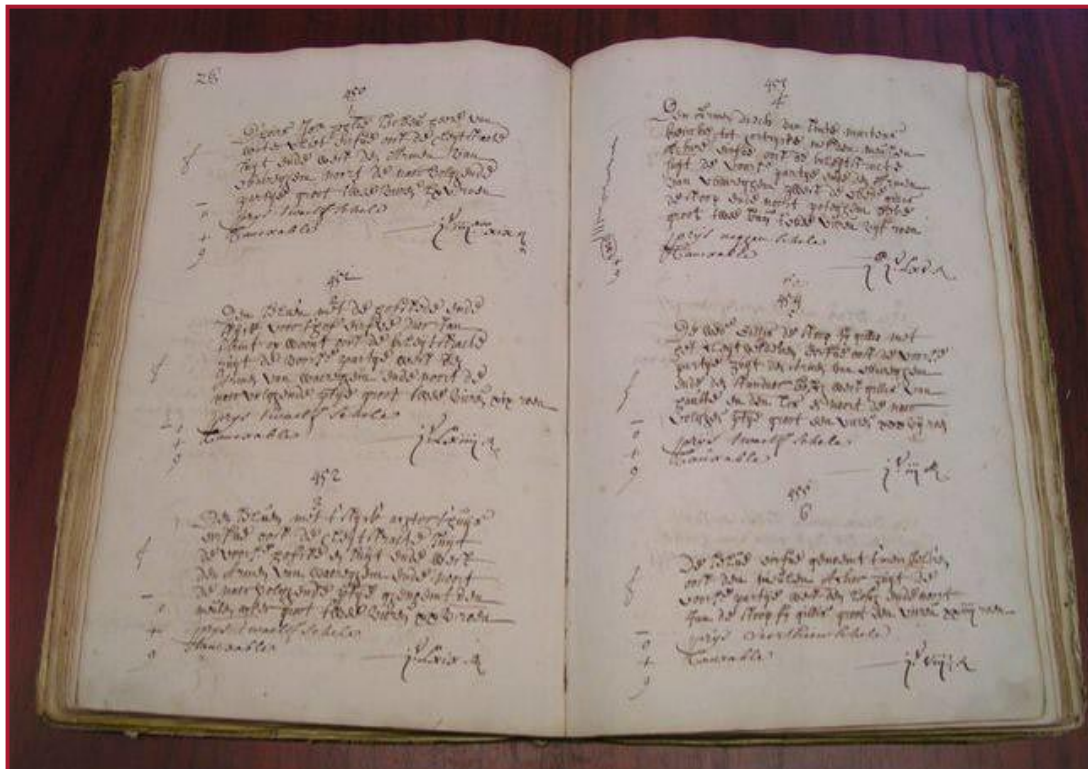
Het schrift:

Grootste probleem voor een beginnend vorser is echter het schrift waarin bronnen in het Ancien Regime werden opgesteld. Andere schrijfwijzen van letters, onbekende lettertypes, onleesbare handschriften, zijn slechts enkele van de problemen die u zal ontmoeten.

Enkel ervaring kan u helpen om vlot oude teksten te ontcijferen. Veel oefening baart effectief kunst.

De Vlaamse Vereniging voor Familiekunde organiseert op verschillende tijdstippen cursussen paleografie. Dit is de hulpwetenschap die u leert om oude teksten te leren lezen en te ontcijferen.

Een beginnend vorser zal veel geduld moeten oefenen om zijn eerste teksten te lezen. Probeer niet te lopen vooraleer u kan gaan.



Het stadsarchief van Waregem

Het Waregemse stadsarchief werd opgericht in 2000. Documenten met administratieve, juridische of historische waarde worden op een professionele en verantwoorde manier beheerd en bewaard. Het gaat hier om archief in al zijn verschijningsvormen: papier, foto's, prentkaarten, plannen, tekeningen, losse archivalia, boeken, ...

Omdat erfgoed voor iedereen toegankelijk moet zijn, staat het archief ook in voor de inventarisatie en ontsluiting van de verschillende collecties.

Naast het beheer van het archief, organiseert het stadsarchief ook tal van activiteiten met een historische link. De collecties worden regelmatig in de kijker gezet door tentoonstellingen en publicaties naar aanleiding van Open Monumentendag en Erfgoeddag.

De leeszaal van het stadsarchief

Een bezoek aan de leeszaal van het stadsarchief is gratis. Bij een eerste bezoek aan de leeszaal zal u gevraagd worden om een inlichtingenfiche in te vullen. Bij elk volgend bezoek dient het aanwezigheidsregister ingevuld te worden. Bezoekers krijgen een kennismakingsbrochure en een exemplaar van het leeszaalreglement.

In de leeszaal is plaats voor 15 bezoekers. Wie van ver komt, raden we aan om eerst eens telefonisch contact op te nemen.

In de leeszaal kunnen genealogen onder meer beschikken over de bevolkingsboeken van 1830 tot 1910 en de registers van burgerlijke stand van 1797 tot 1910 en dit voor de gemeenten Waregem, Desselgem, Beveren-Leie en St.-Eloois-Vijve. De leeszaalverantwoordelijke zal bij een eerste bezoek wegwijs maken.

Andere archiefstukken kunnen ter inzage opgevraagd worden. In de leeszaal zijn ook alle uitgeprinte inventarissen ter beschikking van de onderzoeker. Er is ook een pc ter beschikking voor opzoeken in de database.

Bij het onderzoek wordt de leeszaalbezoeker steeds op weg geholpen door de leeszaalverantwoordelijke.

Praktische info:

Stadsarchief Waregem

Gemeenteplein 2

8790 Waregem

Tel: 056 62 12 18

Mail: archieff@waregem.be

www.waregem.be/archief

Openingsuren:

Maandag: 14.00u. tot 17.00u.

Dinsdag: 14.00u. tot 18.30u.

Woensdag: 14.00u. tot 17.00u.

Op andere momenten na afspraak



Archief van de Gaverstreke

Wie een goed gevulde en in tijd uitgestrekte stamboom wil, staat veel opzoekingswerk te wachten. Geduld en veel tijd zijn dus absoluut noodzakelijk.

Gelukkig bestaan er verschillende hulpmiddelen die het zoekwerk aanzienlijk verlichten. Zo bevat het archief van de Gaverstreke heel veel gezinsfiches waar gegevens uit alle mogelijke bronnen per familie gerangschikt staan.

Het archief van de Gaverstreke (gevestigd naast het Stadsarchief) is enkel toegankelijk na telefonische afspraak (056 22 72 79).

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde

De Vlaamse Vereniging voor Familiekunde werd opgericht in 1964.

Het tijdschrift Vlaamse Stam, brengt ondermeer:

- Bronnenpublicatie: wat - waarin vinden ?
- Vulgarisatie : hoe - wat vinden ?
- Genealogie: stambomen, kwartierstaten, voorouderreeksen
- Rubrieken: - Vraag/Antwoord
- Genealogisch tijdschriftenoverzicht
- Boekbesprekingen
- Activiteitenkalender

De Vlaamse Vereniging voor Familiekunde geeft advies aan haar leden maar doet geen opzoeken voor hen.

VVF-Administratie

Voor meer informatie: zie <http://www.familiekunde.be/>

Allerhande uitgaven i.v.m. Stamboomonderzoek

Een belangrijk boek voor een beginnend genealoog is: J. ROELSTRAETE, *Handleiding voor genealogisch onderzoek in Vlaanderen*, VVF, Roeselare 1998.

Misschien bestaat jouw stamboom al. Op de website <http://www.vi-host.net/vvf/> vind je meer dan 3000 familiegeschiedenissen verzameld.

Heemkundige tijdschriften

Vele lokale heemkundige en genealogische tijdschriften bevatten vaak een schat aan informatie en kunnen je heel wat zoekwerk besparen. De bibliotheek van de Gaverstreke bevat er heel wat.

Een overzicht van de bestaande heemkundige kringen in West-Vlaanderen vind je op: <http://users.pandora.be/johan.roelstraete/links.htm>

Bronnen op het internet

Het internet is een belangrijke informatiebron vol met goede websites boordevol tips om een geslaagde stamboom in elkaar te steken:

Enkele belangrijke weblinks:

- http://users.pandora.be/hugo.harth/beginnen_met_stamboom.htm
- <http://www.a-z.be/genealogie.html>
- <http://www.familienaam.be/>
- <http://users.pandora.be/johan.roelstraete/>
- <http://search.arch.be/>
- <http://www.vrijwilligersrab.be/>

